

# Munafunikawo mafala: kulonga cakwathu kusaphedza kwanirisa kubverana mwadidi kuna mbumba ida gwerwa na nyatwa ya condze ca Idhai m'Bera, Mosambique

Mbumba ida phatika na Condze ca Idhai, ninga muna funeyo kakamwe khumbi na phoso, isafunambo kubva mp'hangwa na fala. Pa mwezi wa Abrili caka ca 2019, Atulikiri Akusowa Madire (TWB) abvundzisa anthu ada fulukiswa m'Bera, Mosambique na thangwi malongero awo pontho na mp'hangwa zinafunawo dziwa. Apo ipi ndi pida gumanefe na anthu ale ada longa na ife:

- ▶ Mapindi **33%** a umumphu panango hakali nazo mp'hangwa, cino mbaku penula nkabe mp'hangwa zaku kwanira tangwi ya pya mabasa akuphedza mbumba.
- ▶ Mbumba ina gumanika pa thando ya makumbi a mpita-pita ana malongero **17** akusiana. Malongero anabveka makamaka ndi ciSena, ciNdau, na ciXuwabo.
- ▶ Mapindi **44%** a umumphu wa akazi nkabe kubva ciputukizi.
- ▶ Mapindi **65%** a umumphu wa akazi a mathunga onsene na mapindi **57%** a umumphu wa amuna na akazi akupitiriza pyaka **50** nkabe dziwa pida lembwa m'malongo onsene
- ▶ Mwinji pa anthu ada gwerwa na nyatwa ida pfupfudzwa isa sankhula tambira mp'hangwa zaku cita kubva. Mp'hangwa zakulembwa zina funao ndi masamba apipangiso pya nkhope

Anyakuti pindula mibvundzo, na kukalipira apangisa kuipirwa na kucimwana pita n'cibverano: *"Kuona kwanga ine, pikali pyadidi kuoneka khumbi ina kwanisefe pangisa maonero athu pontho na pire pinati nensa. tenepa mbadati bverambo pa pinthu pinafunefe na pire pinakhondefe funa.pinationemwe tepano ta khala nenga mwanambwa waku mangirwa ana cita pinafuna mbuyace basiene."*

- Nkazi wa pa thando ya makumbi a kuPicoco

## Njira zisere zaku kwanirisa kubverana mwadidi pakupita condze ca Idhai:

1. Kudziwa kuti kubverana nkhwaku funika na kudziwambo pontho pire pinafunika na mbumba ida gwerwa na nyatwa.
2. Tsogolesa mp'hangwa zina bviwa m'malongo a mbumba.
3. Nyinda kuti mp'hangwa zina mwazemwe ntsa umomwene pontho zikhale zakubusa kugopa na kusowa cidikhiro.
4. Kusaka mwansanga njira ya kukhutorisa nayo na malongo akubveka n'cidikhodikho.
5. Sasanyira mabasa a malemba, na kupita ntando kaadida pa kusaka kudziwa, mbamu gawa m'malongo a cibaliro, amuna naakazi, na thunga.
6. Kupatisa basa bukhu ya utulikiri tera kwanirisa umomwene pakuoneka kubverana mwadidi.
7. Kupfundzisa aphatabasa kuti adziwe cita malongo mba kufunikira kakamwe, pontho na n'dida wa utulikiri wa anyakuphedza mbumba.
8. Kudzindikira kuti thangwi ya kufewa iri m'malongo.

Werengani ntsama yakukwanira **apa**.

Kuzengezwa uku kwa phedzerwa na Cuma ca H2H, n'dida wa kulipa Cuma wa ale ana cita phindi ya cigawiko ca H2H cina phedzwa na UK aid ku boma ya UK.